

الحكم تقود إلى السعادة

«Хикматлар – саодатга етаклар»

Учинчи китоб

Тузувчи ва таржимон:
Анвар Аҳмад

Тошкент:
2015 йил

ТАҚДИМ

Ўзининг илоҳий ҳикмати ила инсонни ҳикматга қобилиятли ва мойил қилиб яратиб, бу билан уни бошқа махлуқотлардан имтиёзли қилган, унга Ўз даргоҳидан ҳикматлар илҳом этган, энг олий ҳикматларни ваҳий қилиб юборган, ҳар бир иши ҳикматли бўлган Ҳақим Зот – Роббимиз Аллоҳ субҳанаҳу ва таолога Ўзининг ҳикматлари кўламича ҳамду санолар бўлсин!

Ҳақим Зотнинг энг ҳақим бандаси, инсониятга ҳикматни – суннатни ўргатган, ўлмас ҳикматлар қолдирган, бутун ҳаёти тўлалигича ҳикмат бўлган, башариятнинг ҳақими, севикли Расулимиз Муҳаммад Мустафо соллаллоҳу алайҳи васалламга айтган ҳикматлари ададича салавоту саломлар бўлсин!

Ҳикматга ошиқ бўлган, қалблари ҳикмат нурига тўлган, бутун ҳаётини ҳикмат асосида қуришга интилан ҳикматли бандаларга Аллоҳнинг ризоси ва раҳмати бўлсин!

Аллоҳ таоло инсонни бошқа мавжудотларни яратганидек, «Бўл!» деган амр билан эмас, балки Ўз қўли билан яратиб, унга Ўз ҳузуридан руҳ пуфлаган. Шунинг учун инсон бошқа бирор жонзотда топилмайдиган хусусиятларга эга бўлди. Инсонни бошқа махлуқотлардан фарқлаб турадиган ана шундай хусусиятларидан бири – унинг ҳикматга ошнолигидир. Инсоннинг ҳикматга бўлган интилиши ундаги ақл жавҳарига бевосита боғлиқдир. Аммо ҳикмат инсоннинг фақатгина ақлий қобилиятининг маҳсули эмас. У кўпроқ руҳнинг маркази бўлмиш қалбга боғлиқдир. Бошқача қилиб айтганда, унинг булоғи ҳам қалб, сингадиган ўрни ҳам қалбдир. Инсоннинг қалби қанчалик мусаффо бўлса, ҳикматга шунча кўпроқ мойил бўлади, уни яхшироқ сингдиради ва ўзи ҳам аста-секин ҳикмат булоғига айланиб боради. Ана шундай қалб эгаси ҳақим дейилади.

Хўш, ҳикмат ўзи нима? Унинг мазмун-моҳияти нимадан иборат?

«Ҳикмат» арабча сўз бўлиб, «мустаҳкамлик», «ман қилиш», «донишмандлик», «оқилоналик», «хукм» маъноларини билдиради. Уламолар ҳикматга турлича таъриф берганлар.

Ибн Мурдавайх Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан нақл қилади: «Ҳикмат – ақл, фаҳм ва топқирликдир».

Роғиб айтади: «Ҳикмат – илм ва амалда ҳақиқатни топишдир».

Абу Ҳайён айтади: «Ҳикмат – одамлар ваъз оладиган, ўзларига танбеҳ оладиган ва бир-бирларига айтиб юрадиган мантиқдир».

«Ал-Муъжамул-васит» китобида шундай дейилади: «Ҳикмат – энг афзал илмлар асосида ишларнинг энг афзалини билиш, тушуниб етишдир».

Ҳақимларнинг кўплари ҳикматга қуйидагича таъриф беришади: «Ҳикмат – нарсаларнинг ҳақиқатини инсоннинг имконияти етадиган даражада асл холида билишдир».

«Ҳикмат» сўзи бизнинг тилимизда ҳам юқоридагига яқин маъноларда ишлатилади. Донишмандликка, оқилона гап-сўзларга, иш-холатларнинг сир-асрорларига нисбатан ҳам айнан ҳикмат сўзи қўлланилади.

Инсоният тарихида ўзининг ҳикматли гаплари билан ном чиқарган биринчи зот Довуд алайҳиссалом ҳисобланадилар. Ҳикмат билан танилган, ҳақимларнинг устози деб тан олинган буюк шахс – Лукмон Ҳақим ҳам Довуд алайҳиссаломнинг шогирди ҳисобланади. Аллоҳ таоло Қуръони Каримда Лукмон Ҳақим ҳақида шундай дейди:

«Батаҳқиқ, Биз Лукмонга Аллоҳга шукр қилгин дея ҳикматни бердик. Ким шукр келтирса, фақат ўзи учун шукр келтиради. Ким куфр келтирса, албатта, Аллоҳ Ғаний ва мақтовга сазовор Зотдир» (Лукмон сураси, 12-оят).

Аллоҳ таолонинг Лукмонга ҳикмат неъматини берганини алоҳида таъкидлаши, унинг ҳақимлигини мақташи, айрим ҳикматли сўзларини сиз билан бизларга насиҳат ўлароқ келтириши, Қуръони Каримдаги бир сурани унинг номи билан аташи – барча-барчаси Аллоҳ таолонинг ҳузурда ҳикматнинг нақадар юксак эътибори борлигини кўрсатади.

Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло Қуръони Каримда пайғамбарлик вазифаларидан бири – кишиларга ҳикматни ўргатиш эканини очик айтиб қўйган:

«Шунингдек, ичингизга ўзингиздан, сизларга оятларимизни тиловат қиладиган, сизларни поклайдиган, сизларга китобни, ҳикматни ва билмайдиган нарсаларингизни ўргатадиган Расул юбордик» (Бақара сураси, 151-оят).

Ҳа, Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васалламнинг пайғамбарлик ҳаётидаги асосий вазибаларидан бири инсонларга ҳикматни ўргатиш бўлган. У зотнинг суннатлари тўла ҳикматдир. Сўзлаган сўзлари ҳам, қилган ишлари ҳам, ҳатто сукутлари ҳам ҳикматдан иборат эди. Шу боис, муфассир уламоларимиз оятдаги «ҳикмат»ни «суннат» деб тафсир қилганлар. Дарҳақиқат, ҳикматнинг энг олий намуналари Набий соллаллоху алайҳи васалламнинг суннатларида акс этган.

Ҳикмат деганда биринчи бўлиб инсоннинг ўз Яратувчисини таниши тушунилиши лозим. Имом Ғаззолий айтади: «Ҳамма нарсани билган, лекин Аллоҳни танимаган кишини ҳақим деб бўлмади, чунки у энг улуғ ва энг афзал маърифатдан маҳрумдир».

Ҳикмат инсоннинг ҳаётини тартибга солишга, унинг осойишта, сермазмун ва сермахсул ҳаёт кечиришига, хато-камчиликлардан, тойилишлардан холи бўлишга хизмат қилувчи юксак билимдир. Ҳикмат инсоннинг ақлини чархлайди, заковатини оширади. Ҳикмат билан иш тутиш инсоннинг оиладаги, жамиятдаги, ҳатто ўз наздидаги мартабасини кўтаради. Ҳикматлар инсонга ҳаёт тажрибасининг тайёр хулосасини тақдим қилади.

Бир ҳақимдан: «Инсон бир неча юз йил умр кўриши мумкинми?» деб сўрашибди. У: «Ҳа», деб жавоб берибди. «Қандай қилиб?» дейишибди. Шунда ҳақим: «Китоб ўқиб. Китоб бир инсоннинг бир неча йил, балки бир умрлик тажриба ва билимларининг хулосаси ўлароқ дунёга келади. Уни ўқиган киши ўшанча умр кўрган ҳисобланади», деб айтган экан.

Инсонга ана шундай асрларга татиғулик умр бахш эта олувчи китоблар ичида энг қимматлиси, шубҳасиз, ваъзу-ҳикматга доир асарлардир. Бинобарин, ҳикматларни ўзига сингдира билган одам минг йиллаб умр кўргандек тажрибага эга бўлади. Зеро, айрим ҳикматлар бутун бир инсон умрининг хулосаси ўлароқ дунёга келган. Бундай ҳикматларни ўрганган киши ўша ҳикматларни айтган инсонларнинг умрича ҳаёт кечиргандек бўлади.

Ислом уммати ҳикматни ўрганишга, уни ҳаётда акс эттиришга, ҳар бир иш ортидаги ҳикматларни очиб беришга қадимдан интилиб келган. Жумладан, улуғ аждодларимиз ҳам ҳақиқий ҳикматпарвар, ҳикматга шайдо инсонлар бўлишган. Шунинг учун ҳам улуғ бобокалонларимизнинг илмий меросларида дунёдаги энг гўзал ҳикматлар акс этган. Бунинг натижаси ўлароқ, халқимизда ҳикматли сўзларга бўлган қизиқиш бошқа халқларга қараганда анча юкори даражада туради. Ушбу ҳақиқатни яхши англаган устоз Анвар Аҳмад жаноблари араб адабиётларидан юзлаб ҳикматларни тўплаб, уларни ўзбек тилига таржима қилиб, www.arabic.uz сайтининг «Тасвирдаги ҳикматлар» бўлимида мунтазам бериб боришни йўлга қўйдилар. Бундан кўпчилик ўқувчилар мамнун бўлишди, кўплаб яхши фойдалар олишди. Бу олқишлардан илҳомланган муҳтарам таржимонимиз интернет оламига сайр қилиш имкони бўлмаган ўқувчиларга ҳам ушбу гавҳарлардан баҳраманд қилиш ниятида мазкур ҳикматларни рисола шаклида чоп этишга қарор қилдилар. Кўлингиздаги китобча ушбу хайрли ишда қўйилган илк кадам, ўзига хос дебочадир.

Бугунги кунда маълумот ўқиш учун турли замонавий воситалар беҳад кўпайиб, оммалашиб, қулайлашиб, ўқувчиларни ўзига ром этган бўлса-да, китоб ўзининг қийматини йўқотгани йўқ. Китоблар барибир илм-маърифат манбаи ўлароқ китоб расталарини тўлдириб турибди. Дарҳақиқат, китобнинг ўрни бошқа. Ундан фойдаланиш учун электр токи, бирор жиҳоз ва шунга ўхшаш омилар шарт эмас. У қачон қўл чўзсангиз, «Лаббай!» деб келадиган, то сиз зериккунингизча сиздан аримайдиган энг вафодор дўстдир, суҳбатдошдир. Ана шу эътибордан, таржима қилинган ҳикматларни китоб шаклида тақдим этилишини қўллаб-қувватлаш лозим.

Ушбу рисоладаги ҳикматлар маълум бир соҳага чекланмаган бўлиб, эркин мавзуда дир. Унда инсоннинг Аллоҳ таоло билан бўладиган муносабатлари, бошқа инсонлар билан бўладиган алоқалари ҳамда ички оламини назорат қилиш, кишининг ўз-ўзини тарбиялашига доир хилма-хил ҳикматлар мавжуд. Уларда саҳобаи киромлардан тортиб, бугунги кундаги донишманд инсонларнинг кўплаб қимматли фикр-мулоҳазалари ўз ифодасини топган. Ҳар бир ҳикматга махсус расм ишланган. Китобчадан кўзланган мақсадлардан бири – араб тилини янги ўрганган кишиларда таржима малакасини ошириш бўлгани боис, аввал суратларда ҳикматнинг арабча

матни берилиб, таржима сурат остида тақдим этилган. Бу ҳам яхши бир услуб: ўқувчи таржима қилишни ўрганиш билан бирга энг қимматли ва сара маълумотларга, илм-маърифатга эга бўлади.

Ҳикматларнинг кўпи халқ оғзаки ижодига айланиб улгургани учун кўп ўринда уларнинг муаллифи шахсан кўрсатилмаган. Аммо таржимонимиз омонат сифатида, уларни асосан қуйидаги интернет саҳифаларидан олинганини айтади:

- 1) ثقف نفسك
- 2) كلام من القلب
- 3) خذ الحكمة
- 4) بستان الحكماء
- 5) ثقافة حول العالم
- 6) الموسوعة بوك
- 7) ثقافة وعلوم
- 8) حكمة اليوم
- 9) عجائب وغرائب حول العالم
- 10) أقوال أعجبتني
- 11) كنوز من الحكمة
- 12) ذكر الله
- 13) عذب الكلام
- 14) عالم الثقافة والمعرفة

Ҳикматларни таржима қилишда имкон қадар ўртача йўл тутишга ҳаракат қилинган: бир йўла матнга ёпишиб олиб, айнан сўзма-сўз таржима қилишдан ҳам, матнни бир четга қўйиб, умумий маънони таржима қилишдан ҳам қочилган. Зеро, таржима тамоман сўзма-сўз бўлиб қолса, тил ўрганувчиларнинг малакасини ошира олмайди, натижада ўқувчи ғализ ва тор таржима қилишдан нарига ўта олмай қолади. Агар умумий мазмунни ўгиришга ўтилса, бунда ҳам ўқувчида таржима маҳорати шаклланмайди, матнни тўлиқ эмас, балки хулоса шаклида таржима қиладиган ва қоидаларни ишлата билмайдиган бўлиб қолади. Агар ўқувчиларимиз ушбу таржимадан ва ундаги маънолардан озгина бўлса-да фойда олсалар, мақсадга етган бўламиз.

Аллоҳ талодан ушбу камтарона уринишни Ўз даргоҳида хусни қабул айлаб, барча китобхонларимиз учун манфаатли қилсин. Муҳтарам таржимонимиз Анвар Аҳмад жанобларига оилавий бахт-саодат, сўнмас ғайрат, ижодий ишларига барака ато этсин.

Ушбу «**Ҳикматлар – саодатга етаклар**» "الحكم – تقود إلى السعادة" китобининг кейинги қисмларини ҳам китобхонларга тез кунларда, янада юқориқ савияда тақдим этиб боришларида Ўзи мадақкор бўлсин.

445. Етим ҳолда дунёга келди.
Олийжаноб ҳолда умргузаронлик қилди.
Буюк ҳолда оламдан ўтди.
Халойиқнинг саййиди, Аллоҳнинг Расули Муҳаммад
соллаллоҳу алайҳи васаллам!

446. Жаннатдан бошқа ҳеч нарса кутиш учун ҳақли эмас.

447. Ҳаётнинг тангу торлигида ҳам Аллоҳни зикр қилишни унутма!

448. Замоннинг икки куни бордир. Бири фойдангга, бири эса зараринггадир.

Фойдангга бўлса, манманлик қилма!

Зарарингга бўлса, сабр қил!

449. Аллоҳим! Ҳолатимни ислоҳ қилинган, ҳаётим бахтиёр, орзуларим рўёбга чиққан ҳолда Рамазондан чиқаргин. Яхшилик Сенинг Қўлингдadir. Сен ҳар бир нарсага қодир Зотсан!

450. Қуръон ўқиганингда кўзларингга қараш савобини тортиқ қиласан, қулоғингга эшитиш савобини тортиқ қиласан, тилингда эса нутқ савобини тортиқ қиласан.

Аллоҳим! Қуръонни қалбларимизнинг баҳори айла!

451. Бировларнинг қулашидан хурсанд бўладиган кимса асло юқорига кўтарила олмайди!

452. Бир ҳақим зот айтдилар:
Ўзига ишонган киши ёлғон гапирмайди. Ўзини азиз деб билган киши хиёнат қилмайди.

453. Ўзингда йўқ бўлган нарсани эмас, ўзингда бор нарсани фикрла! Зеро, сенда бор нарса Аллоҳнинг марҳамати, сенда йўқ нарса Аллоҳнинг эса ҳикматидир.

454. Хато йўлда кийикдек учқур бўлганингдан кўра тўғри йўлда тошбақадек секин юрганинг афзал.

455. Сенга бало-офат етса, ноумид бўлма!

Бало золим учун тарбияловчи одоб, мўмин учун имтиҳон, пайғамбарлар учун даражот, валий зотлар учун эса кароматдир.

456. Ҳеч ким оталарчалик эвазсиз бахт-саодат ҳадя қила олмайди.

457. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам айтдилар:
 «Саҳарликнинг барчаси баракадир. Бир култум сув ичиб бўлса ҳам саҳарлик қилинглар. Зеро, саҳарлик қилувчиларга Аллоҳ азза ва жалла ва У Зотнинг фаришталари салавот айтишади».

458. Ғовак нарса сувни шимиб олгани каби, Қуръон ҳам қалбдан хафаликни шимиб олади. Қуръонни маҳзунликда ўқисанг, қалбингга малҳам бўлади, шод-хуррамликда ўқисанг, саодатингни янада зиёда қилади.

الرحمة لا تُشترى
ولا تُباع بل هي
واقرة في أعماق
القلوب النقية

459. Раҳм-шафқат сотилмайди ҳам, сотиб олинмайди ҳам. У покиза қалбларнинг тубига ўрнашган бўлади.

كُلُّ الْخَوْفِ
خَوْفٌ
إِلَّا الْخَوْفِ
مِنَ اللَّهِ
طَمَآنِينَةٌ !

460. Ҳар бир қўрқув дахшатдир, фақат Аллоҳдан қўрқувгина хотиржамликдир!

461. Ғазаблансангиз, таҳорат қилинг.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Ғазаб шайтондандир. Шайтон эса оловдан яратилган. Олов сув билан ўчирилади. Бирортангиз ғазабланса, таҳорат қилсин», деганлар.

Абу Довуд ривоят қилган.

462. Мени лол қолдирган ҳикматлардан:

Хато ва гуноҳлар сени ҳар қанча булғамасин, Аллоҳга қайта-қайта муурожаат қилишда иккиланма!

Гуноҳ ва маъсият булутти остидалигингда сени яшириб, гуноҳларингни ошкора қилмаган Зот сени тавба қаноти остида шарманда қилиб қўймайди.

463. Жисмнинг роҳати оз овқатланишда.

Нафсининг роҳати гуноҳни озайтиришда.

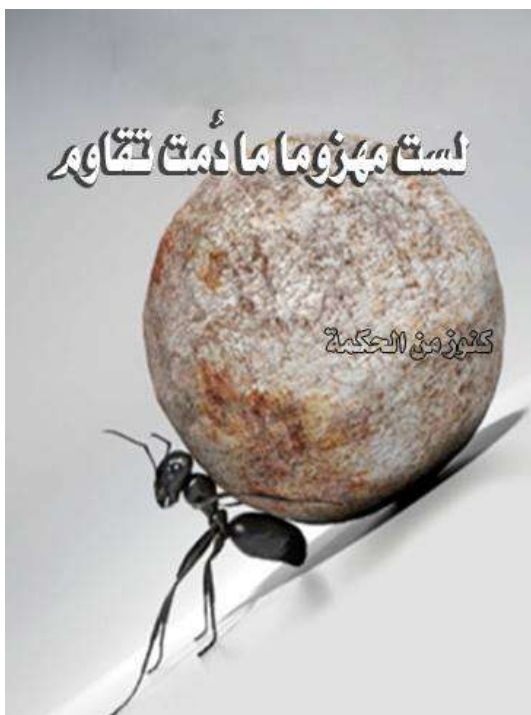
Қалбнинг роҳати эътиборнинг озлигида.

Тилнинг роҳати оз гапиришда.

Али ибн Абу Толиб

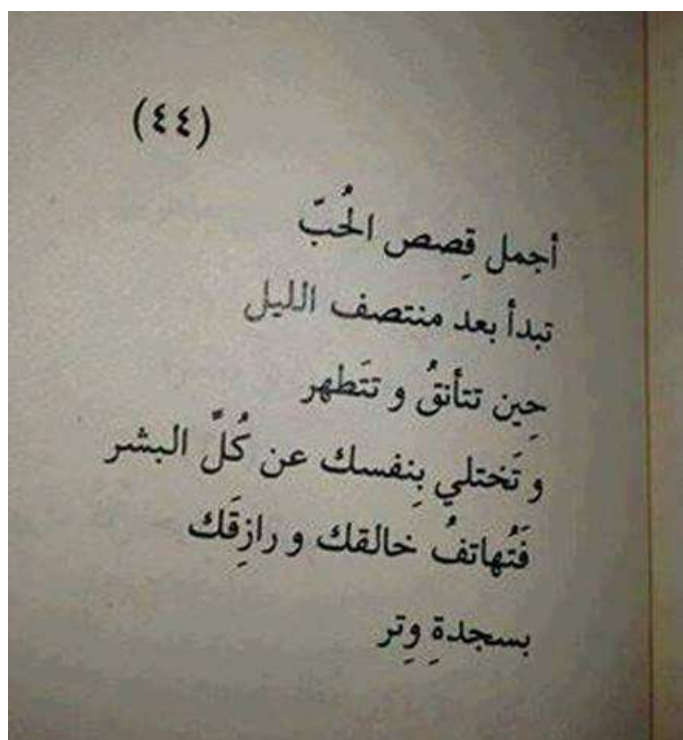
464. Аллоҳни севиб, Унга итоат қилган қалб жаннатга етишур, дейдилар.

465. Курашяпсанми, демак мағлуб эмассан.

466. Садақа ва эҳсон қилган кишингдан дуо талаб қилма!

467. Муҳаббат қиссаларининг энг гўзали тун ярмидан сўнг бошланади. Бу – ҳушёр тортиб, покланиб, барча инсонлардан узоқлашиб, Яратувчинг ва Ризқ берувчинг бўлмиш Зотга витр саждасида нидо қилган фурсатингдир.

468. Ғам-ғуссага ботганганинг одамларга хўмрайиб қарашингга сабаб бўла олмайди!

Ахир Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ғам юки энг оғир инсон бўлишларига қарамай, табассуми кўп зот эдилар.

469. Кечиримли, мурувватли бўлинглар!
Жаннат салим, соғлом қалбга муҳтождир!

470. «Рамазон» дармдондориси!

- * Тавба (ҳар гуноҳдан сўнг);
- * Хатми Қуръон (қунига камида бир пора);
- * Зикр ва дуо (саҳарда, тунда, ҳар доим);
- * Жамоат намози (Масжидларда. Қунига беш маҳал. Азондан сўнг).

471. Биз-ку қорнимиз очса, овқатланиш вақти келганини биламиз. Шундай одамлар борки, қорни очади, лекин қачон овқат ея олишни билмайди. «Алҳамдулиллаҳ» дейлик!

472. Қуръон китобинг билан дўст бўлгин, чунки қайта тирилганигда у ўқиганларингни сўзлаб беради.

473. Энг улуғ бахт-саодатинг – Аллоҳнинг қазо ва қадарига иймон келтиришинг ва «Роббим, мен учун яхши деб билган нарсангни ўзимга ихтиёр қил», деб такрор-такрор айтишингдир.

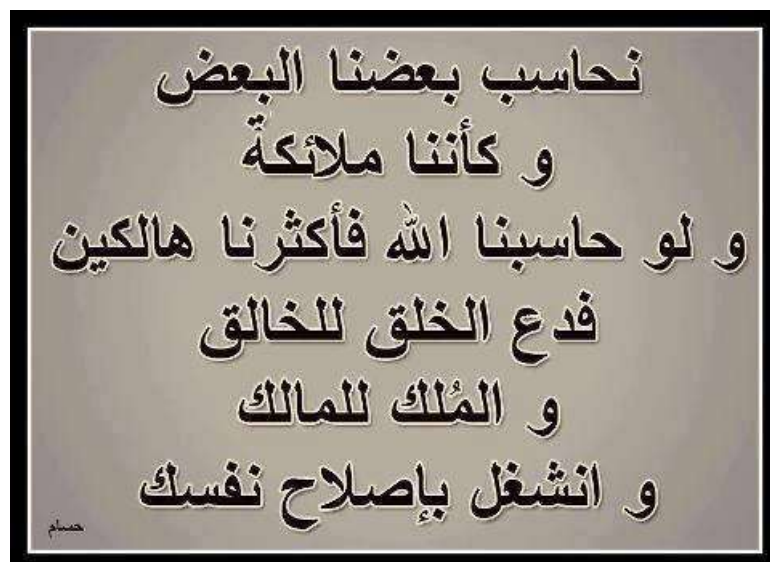
474. Билмайдиганлар (илмсизлар) жим турса эди, ихтилофлар камроқ бўлур эди.

تذكروا :

مهما كانت المصائب كبيرة

.. ف الله أكبر

475. Унутманг! Мусибатлар ҳар қанча улкан бўлмасин, Аллоҳ буюқдир.

476. Худди ўзимиз фариштадек, бир-биримизни ҳисоб-китоб қиламиз. Ваҳоланки, Аллоҳ бизни ҳисоб-китоб қилса, кўпчилигимиз ҳалок бўламиз! Шундай экан, халойиқни Яратувчисига кўйиб бер. Мулк ўз эгасиникидир. Яхшиси, ўзингни ислоҳ қилавер!

477. Розилик мақоми Буюк Аллоҳнинг эшиги, дунёнинг жаннати, орифларнинг бўстони дир!

478. Лукмони ҳаким ўғлига деди:

«Дунё чуқур денгиздир. Кўпчилик унга ғарқ бўлди. Сенинг кемаңг Аллоҳдан тақво қилиш бўлсин».

479. Олий чўққини забт этишда муваффақиятсизликка учрасангиз, нарвонни ва оёқларингизни ўзгартиришнинг кераги йўқ, ниятларингизни ўзгартирсангиз кифоя. Зеро, ниятларингизга қараб ризқланурсиз.

480. Агар ҳаёт(нинг ободлиги) учун бирор нарса қўшиб бормасанг, демак, ўзинг унда ортиқчасан!

Рофеъий.

481. Ўтиб кетган нарса учун қайғурган одам янчилган унни яна тегирмонда майдалаган кишига ўхшайди.

العشرة المبشرين بالجنة

« أبو بكر الصديق

« عمر بن الخطاب

« عثمان بن عفان

« علي بن أبي طالب

« الزبير بن العوام

« طلحة بن عبيد الله

« عبد الرحمن بن عوف

« سعد بن أبي وقاص

« أبو عبيدة بن الجراح

« سعيد بن زيد

482. Жаннат башорати берилган ўн саҳобанинг исмлари:

1. Абу Бакр Сиддик;
2. Умар ибн Хаттоб;
3. Усмон ибн Аффон;
4. Али ибн Абу Толиб;
5. Зубайр ибн Аввом;
6. Толҳа ибн Убайдуллоҳ;
7. Абдурахмон ибн Авф;
8. Саъд ибн Абу Ваққос;
9. Абу Убайда ибн Жарроҳ;
10. Саъид ибн Зайд.

483. Дуо ижобат бўладиган вақтлар:

- Саждаларда;
- Туннинг охирида;
- Фарз намозига азон айтилганида;
- Ёмғир ёғаётганда;
- Жума кундаги бир пайтда (яъни, икки хутба оралигида);
- Одамларнинг маййит вафот этгандаги дуоси;
- Муслмоннинг ўз биродари ҳаққига дуоси;
- Мазлумнинг дуоибади;
- Қадр кечасидаги дуо.

484. Бзовталикининг манбаи қалбнинг тўрида бўлса, хотиржамлик ва ҳаловатга йўл йўқ.

485. Аллоҳга (бир ишни қилсамми, қилмасамми деб) истихора қилсанг-у, Аллоҳ сен яхши деб гумон қилган ўша ишингни бошқа томонга буриб юборса, сабрсизлик ҳам қилма, қайғурма ҳам!

Кунлар ўтиб, сенга кўринмаган ўша ёмонликнинг ҳақиқати кашф бўлур!

Роббингга фақат ишончда бўл!

486. Мақсадсиз инсон рулсиз кемага ўхшайди. Иккови ҳам охири бориб харсанг тошга урилади.

487. Эй дўст кидирган киши!
Энг афзал дўст мана шудир!

488. Дўстларинг соч толаларинг сонича бўлса ҳам зинҳор фахрланма! Уларга ишинг тушганда сочинг йўқлигини биласан

489. Ўз вақтингни ҳам, бошқаларнинг вақтини ҳам тежа!

Аҳмад ибн Ҳанбалга: «Ёлғончиларни қандай ажратасиз?» дейишса, «Учрашув белгилайман, сўнг унга риоя қилишидан билиб оламан», деган эканлар.

490. Бир ҳаким зотдан «Сабр нима?» деб сўрашди. «Балога гирифтор бўлсанг ҳам, қалбингада «Алҳамдулиллаҳ»ни такрорлаб турмоғинг», деди у.

491. Дунё ўзини маҳкам қулфлаб олса, истиғфор калитидан фойдалан!

492. Гуноҳ ва маъсият қилмоқчи бўлсанг, ушбу уч оятни эсла:
1. «Аллоҳ уни кўриб туришини билмасми?!»
2. «Роббининг ҳузурда туришдан кўркқанлар учун икки жаннат бор».
3. «Ким Аллоҳга тақво қилса, (У Зот) унинг йўлини очиб қўяди».

493. Беш нарса беш нарса билан билинади:

- Дарахт мевасидан билинади.
- Хотиннинг кимлиги эри камбағал бўлиб қолганида билинади.
- Дўст қийинчилик пайтида билинади.
- Мўмин бало пайтида билинади.
- Сахий эҳтиёж пайтида билинади.

494. «Нима учун мен бу нарсага учрадим?» деб сўраганларга «Аллоҳ билади, сиз эса билмассиз» деган оят етарли жавобдир.

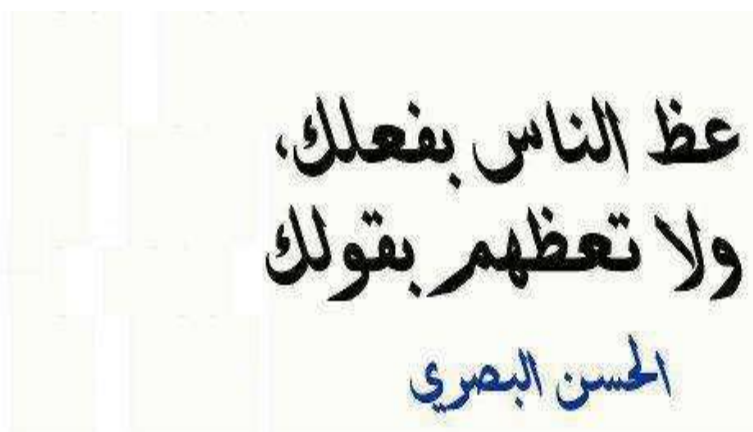

القلوب السيئة كالمسمار الأعوج ،
 كيفما طرقته لن يستقيم لك !

495. Бузуқ қалб қийшиқ миҳга ўхшайди. Ҳарчанд урсанг ҳам текис бўлмайди.

496. Мендан узоклашиб, ғойиб бўлганлар шу қадар кўпайиб кетдики, ҳатто кимни кутишни ҳам билмай қолдим!

497. Одамларга сўзинг билан эмас, амалинг билан ваъз-насихат қил!

Ҳасан Басрий

498. Инсон руҳи атиргулга ўхшайди. Аллоҳ зикри билан гуллаб-яшнайди, Аллоҳнинг зикрисиз қуриб-қақшайди.

499. Кўз йиғиси шарманда қилади!
Қалб йиғиси бўғизлайди!
Аллоҳдан кўрқкандаги йиғи фойда келтиради!
Аллоҳим! Бизларни Ўзингдан кўрқиб йиғлайдиганлардан қилгин!

الحرام يبقی حراما
حتى لو كان الجميع
يفعله
لا تتنازل عن مبادئك
وإن كنت وحدك تفعلها

500. Ҳаром нарса ҳаромлигича қолади, агар уни ҳамма қилаётган бўлса ҳам!

Ёлғиз ўзинг қолсанг ҳам, ўзлигингдан чекинма!

501. Жаннатда шундай уйлар борки, улар зикр билан барпо бўлади, дейдилар. Аллоҳни доим зикр қилиб юр!

502. Менда кўрган нарсангга қараб муомала қил, мен ҳақимда эшитган нарсангга қараб эмас.

503. Бир кимса сабабли дунёдан нафратланган киши худди суваракдан қутулиш учун бутун уйига ўт қўйган кишига ўхшайди.

504. Ибн Касир айтадилар:

«Аллоҳ зикр қилувчиларга сўровчиларга берганидан кўпроғини ато этади. Шундай экан, Аллоҳни зикр қилинглар, У ҳам сизларни зикр қилади!»

505. Бир аъробийга: «Роббингга чиройли дуо қила оласанми?» дейишди. «Ҳа», деди у. «Қани, дуо қил-чи?» дейишди. «Аллоҳим!

Сўрамасак ҳам бизга Ислом неъматини ато қилдинг. Энди сўраганимиздан – жаннатдан бизни маҳрум қилма!» деди у.

506. Паноҳ тилаш шайтонга қарши силоҳимиздир.

507. Аллоҳим! Бизни неъмат пайтида шукр қилувчилардан, бало пайтида сабр қилувчилардан ҳамда ҳар бир ишда Сени зикр қилувчилардан қилгин!

508. Аҳмоқ ва беақл инсон оз нарсани рўёбга чиқариш учун кўп нарсдан фойдаланиб, уни кўкка совуради.

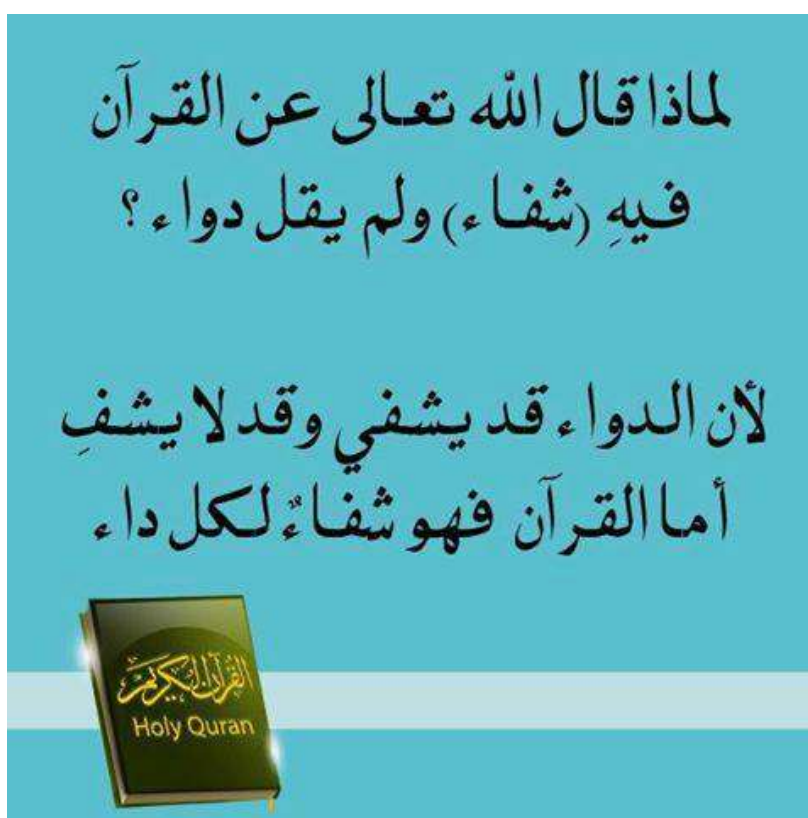

509. Набий соллаллоху алайҳи васаллам уч хил сабзавотни яхши кўрганлар: тарвуз, тарра, ошқовоқ.

510. Ёмон одамда илмнинг зиёда бўлиши заққумнинг* илдизида сувнинг зиёда бўлишига ўхшайди. Қанча суғорсанг, шунча аччиқ бўлаверади.

* Заққум - ниҳоятда аччиқ мевали ўсимлик.

511. Нима учун Аллоҳ таоло Қуръонни «шифо» деди, «даво» демади? Чунки даво баъзан шифо бўлади, баъзан шифо бўлмайди. Аммо Қуръон ҳар бир дардга шифодир.

512. Аллоҳнинг зикрини унуттирадиган неъматдан кўра Аллоҳга яқинлаштирадиган қийинчилик афзал.

513. Бир умр яхшилик қилиб, бир кун ёмонлик қилсам, бир умрни унутиб, ўша бир кунни эслашяпти.

514. Ҳар биримизнинг ҳаёт китобимизда бир фасл борки, у ўқишга яроқсиз.

515. Неъматларнинг энг улкани қалбнинг сурури, хотиржамлиги ва сокинлигидир. Зеро, қалб сурурида фикрнинг собитлиги, самарадорлик ва нафс хушнудлиги бордир.

516. Асалари фақат покиза нарсага қўнади ва ундан фақат пок нарса чиқади. Сен ҳам асалари каби бўл!

517. Дин фақат маросимлар эмас. У ҳаёт тарзидир.

518. Аллоҳ тўрт амал эвазига тўрт нарсани ваъда қилди:
- Шукр: «Қасамки, агар шукр қилсангиз, албатта сизга зиёда қилурман».
  - Зикр: «Бас, Мени эслангиз, сизни эслайман».
  - Дуо: «Менга дуо қилинглар, мустажоб қилурман».
  - Истиғфор: «Модомики истиғфор айтар эканлар, Аллоҳ уларни азобламайди».

ياسين : تمنع عطش يوم القيامة
الواقعة: تمنع الفقر
الدخان: تمنع أهوال يوم القيامة
الملك : تمنع عذاب القبر
الكوثر : تمنع الخصوم
الكافرون : تمنع الكفر عند الموت
الاخلاص : تمنع النفاق
الفلق : تمنع الحسد
الناس : تمنع الوسواس

519. Ёсин сураси қиёматдаги ташналикдан асрайди.
Воқеъа сураси камбағалликдан асрайди.
Духон сураси қиёмат кунининг даҳшатидан асрайди
Мулк сураси қабр азобидан асрайди.
Кавсар сураси хусуматдан асрайди.
Кафирун сураси ўлим пайтидаги куфрдан асрайди.
Ихлос сураси нифокдан асрайди.
Фалақ сураси ҳасаддан асрайди.
Нас сураси васвасадан асрайди.

520. Бугун истиғфор айтдингми?
Астағфируллоҳалъазийм ва атуубу илайҳ.
Буюк Аллоҳдан мағфират сўрайман ва Унга тавба қиламан.
Астағфируллоҳаллазии лаа илааҳа илла ҳувал ҳаййул қоййум
ва атуубу илайҳ.
Ўзидан ўзга илоҳ бўлмаган, доимо тирик, доимо қоим
Аллоҳдан мағфират сўрайман ва Унга тавба қиламан.

ليست المشكلة فيمن يقترف الذنب!
المشكلة فيمن يعتقد أنه لا مشكلة من اقرار هذا الذنب.

521. Муаммо гуноҳ қилишда эмас. Ҳақиқий муаммо ўша гуноҳ қилишда муаммо йўқ, деб билишдадир.

522. «Ажаб эмаски, ёқтирмаган нарсангиз сиз учун яхши бўлса» (Бақара сураси, 216-оят).

523. Истаган нарсангга етишиш учунгина сабр қилма! Балки «Аллоҳ сабр қилувчилар билан биргадир» оятига биноан сабр қил!

Нима, Аллоҳ билан бирга бўлишни истамайсанми?

524. Икки ишнинг қайси бири тўғри, қайси бири хато эканига иккиланиб қолсанг, ҳавои нафсингга ёқмаганини қил, чунки ҳавои нафс кишини айбли нарсага етаклайди.

525. Ҳаёт бизни чегара билмас йўл узра етаклайди. Лекин Аллоҳга бўлган муҳаббат ва Унга нисбатан қилинган тақвогина қутқарув чамбараги (ёки нажот кемаси) бўлади.

يقول الحسن البصري - رحمه الله - :
 " قرأت في تسعين موضعاً من القرآن الكريم ،
 أن الله قدر الأرزاق وضمنها لخلقها ،
 وقرأت في موضع واحد : الشيطان يعدكم الفقر
 فشكلنا في قول الصادق في تسعين موضعاً ،
 وصدقنا قول الكاذب في موضع واحد "

526. Ҳасан Басрий раҳимаҳуллоҳ айтадилар:

«Қуръони каримнинг тўқсон жойида Аллоҳ ризқларни ўлчаб қўйганини ва яратганларининг ризқиға кафил бўлганини ўқидим. Фақат биргина ўринда «Шайтон сизларға камбағалликни ваъда қилур» дейилганини ўқидим. Биз тўқсон жойида келган тўғри сўзға шак-шубҳа қиламизу, бир ўринда келган ёлғон сўзға ишонамиз!»

527. Аллоҳ таоло айтади:

«Ким Аллоҳға тақво қилса,

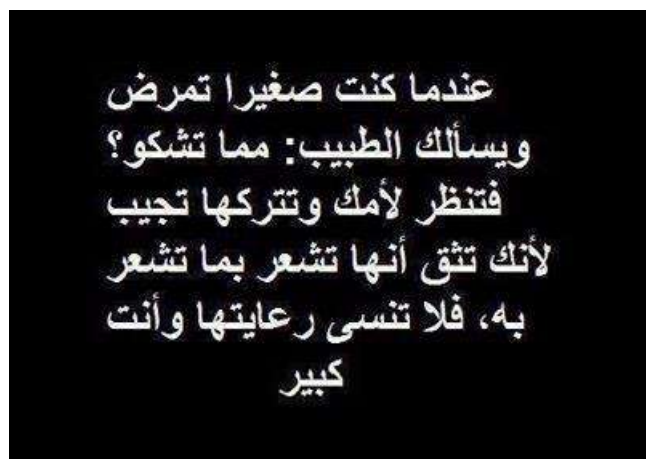
У Зот унинг йўлини очиб қўюр.
 Ва унга ўзи ўйламаган тарафдан ризқ берур.
 У Зот унинг ишида осонлик қилиб берур.
 Унинг гуноҳларини кечирур ва ажрини буюк қилиб берур» (Талоқ сураси, 2-5-оятлар).
 Эй Аллоҳнинг бандалари, Аллоҳга тақво қилинг!

528. Ухлашдан олдин қуйидаги муҳим ишларни бажаргин:

- Таҳорат қил;
- Витр ўқи;
- «Оятал курсий»ни ўқи;
- Ётишдаги зикрларни айт;
- Мулк сурасини ўқи;
- Одамларни кечир;
- Тавба қил;
- Уйғотувчини («будильник»ни) созлаб қўй.

529. Болалигингда касал бўлиб қолсанг, доктор: «Сени нима безовта қияпти?» деб сўраса, онангга қараб, жавобни унга ҳавола қилар эдинг, чунки сен ҳис қилган нарсани онанг ҳам ҳис қилишини билардинг. Шундай экан, улғайганигда онангга эътиборли бўлиб, уни авайлашни унутма!

530. Инсон кечасими, кундузими – ухлаганда юзтубан ётмасин!

Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Юзтубан ётиб ухлаш дўзах аҳлининг ётишидир. Бундай ётганларга Аллоҳ азза ва жалла ғазаб қилур», дедилар».

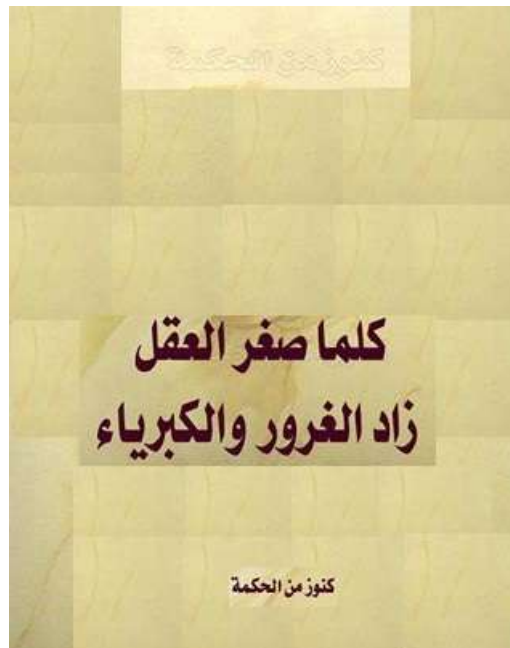
Абу Довуд саҳиҳ санад билан ривоят қилган.

531. Хотиржам бўлинг... Аллоҳ бизни ғамга ботиш учун яратмади. У Зот мағлубиятга учраганимизда Унинг Ўзига қайтишни ўргатмоқчи, холос.

532. Роббингдан хавфу ражо орасида бўл, нафсингга эса тақик ва ҳадя орасида бўл! Шунда бахтиёр бўласан.

533. Ақл камайган сари ғурур ва кибр ортиб бораверади.

يقول رسول الله ﷺ
لَوْ أَنَّ ابْنَ آدَمَ هَرَبَ مِنْ رِزْقِهِ كَمَا يَهْرَبُ
مِنَ الْمَوْتِ ؛ لَأَدْرَكَهُ رِزْقُهُ كَمَا يُدْرِكُهُ الْمَوْتُ

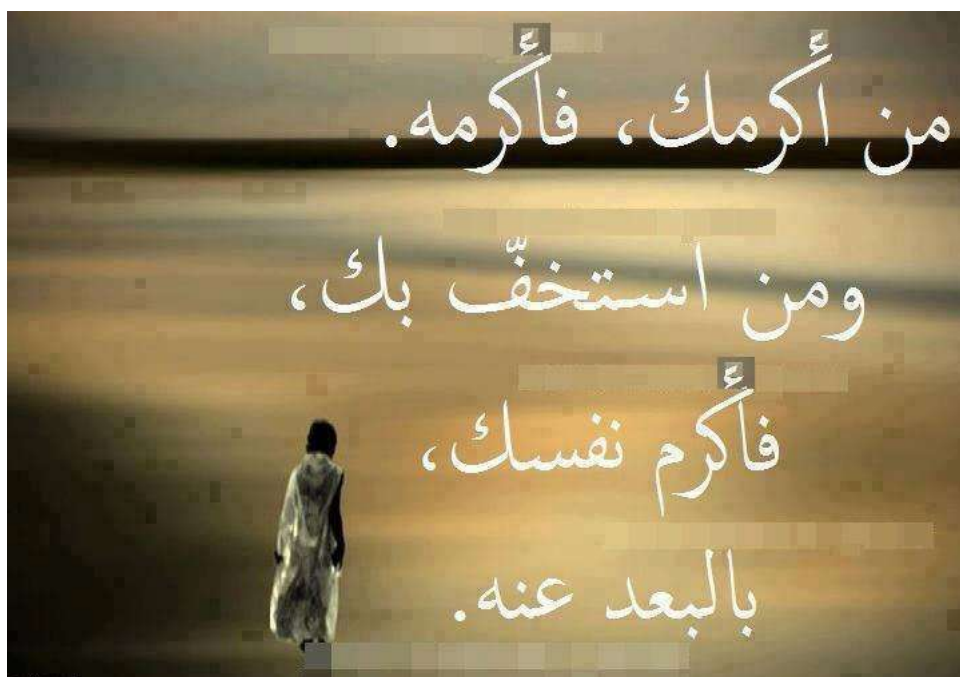

534. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар:
«Одам боласи ўлимдан қочганидек ризқидан қочса ҳам, ўлим
уни топиб олгани каби, ризқи ҳам топиб олади».
Абу Нуъайм Жобирдан ривоят қилган.

535. Ўкинма!

Ўкинч қалбни заифлаштиради, қатъиятни сусайтиради, иродани зарарлантиради. Шайтон учун мўминнинг хафа бўлишидан кўра севимлироқ нарса йўқ.

536. Сени ҳурмат қилгани сен ҳам ҳурмат қил!

Ўзингни ҳурмат қил – сени қадрламаган, беписанд бўлганлардан узоқлаш!

537. Бошқаларнинг розилиги учун ота-онангнинг ғазабини келтирма! Ахир сени дунёга келтиришда бошқалар жонини фидо қилмаган!

538. Роббим! Сен Енгиллаштирувчи, Осонлаштирувчисан!

Ишларимни осон қил, орзуларимни рўёбга чиқар. Мен учун нима яхши бўлса, уни менга бўйсундириб қўй.

539. Ўғлим! Тавбани кечиктирма, чунки ўлим тўсатдан келади!

Луқмони ҳаким.

إذا قرأت في الأدب تزداد رقة
وإذا قرأت في التاريخ تزداد عبرة
وإذا قرأت القرآن تزداد رقة وعبرة وأجرأ

540. Адабиёт ўқисанг, мулойимлик зиёда бўлур!
Тарих ўқисанг, ибрат зиёда бўлур!
Қуръон ўқисанг, мулойимлик ҳам, ибрат ҳам, ажр ҳам зиёда бўлур!

541. Уч нарса аёллик латофатини камайтириб юборади:
итоатсизлик, асабийлашиш ва овозни кўтариш.

542. Энг бахтлилар оддий ва соддадил кишилардир!

543. «Сўнгра, шундан кейин қалбларингиз қаттиқ бўлди – тошдек ёки ундан-да қаттиқ» (Бақара сураси, 74-оят).

Қалб қотишининг сабаблари:

- Гуноҳ ва маъсиятлар;
- Кўп кулиш;
- Аллоҳдан бошқага боғлиқ бўлиш;
- Нағма (куй-қўшиқ) эшитиш;
- Қуръондан узоқлашиш;
- Ёмон дўстлар билан юриш;
- Дунёга берилиб кетиш;
- Еб-ичишда исроф қилиш.

544. Гоҳида балога учрашинг азобланишинг учун эмас, тарбияланишинг учундир!

545. Умар розияллоху анху: «Одамлар билан уларнинг зоҳирига қараб муомала қилинглр. Уларнинг қалбидаги нарсага эса Аллоҳнинг Ўзи ҳукмрондир», дедилар.

546. Бандага дунё ва ундаги ҳамма нарса ризқ қилиб берилса ва у «Алҳамдулиллах» деса, ўша пайтда Аллоҳ илҳом қилган ҳамд унга дунёда берилган неъматдан ҳам буюқдир. Зеро, дунё неъматини фонини, ҳамднинг савоби эса боқийдир.

547. Хавотир эртанинг ташвишини тўхтатиб қолмайди, лекин бугуннинг шодлигини ўғирлайди.

548. Аллоҳим! Ким иффатни ният қилган бўлса, унга кўзни қувончга тўлдирадиган умр йўлдошини насиб қил!

549. Жажжи болажонларингиздан ҳаққингизга дуо сўранг!

Умар ибн Хаттоб розияллоҳу анҳу йўлда ёш болани учратиб қолсалар, қўлидан ушлаб, «Болажоним, ҳаққимга дуо қил, чунки сен ҳали гуноҳ қилмагансан», дер эдилар.

550. Тухум ташқаридан синдирилса, унинг ҳаёти тугайди. Аммо у ичкаридан синдирилса, ҳаёт бошланади! Шундай экан, ҳар бир оқил кимса ўзгаришни аввало ичкаридан бошласин!

551. Истиғфорни кўпайтиринглар! Қанчадан-қанча истиғфорлар мусибатнинг мукофотга айланишига сабаб бўлган.

552. Аллоҳим! Қалбларимизни Ўзингга, сўнгра намозга, сўнгра Қуръонга, сўнгра зикрга боғла... Бизни муваффақиятсизлик сўқмоқларидан узоқ қил! То Ўзингга йўлиққунимизча бизга собитқадамлик насиб қил!

553. Бечора одамзот!

Камбағалликдан кўрққанидек дўзахдан кўрқса эди, икковидан ҳам қутулган бўларди.

Дунёга қизиққанидек жаннатга рағбат қилса эди, икковига ҳам эришарди.

Зоҳирида халойикдан кўрққанидек ботинида Аллоҳдан кўрқса эди, дунё ва охирада бахтиёр бўларди.

554. Ҳақим зотдан сўрашди: «Инсон нима билан душманидан қасос олади?» У шундай деди: «Ўз-ўзини ислоҳ қилиш билан».

555. Кўз ёшлари қалбдаги сўзлардир! Нутқ қилишга тилнинг, бардош ила кўтаришга қалбнинг қурби етмагач, у кўзлардан отилиб чиқади.

556. Мол-дунёни яхши кўрсанг, ҳисоб-китобни ҳам унутма!
 Қасрларни яхши кўрсанг, қабрларни ҳам унутма!
 Маъсият ва гуноҳларни яхши кўрсанг, тавбани ва гуноҳларни
 кечирувчини ҳам унутма!
 Махлуқни яхши кўрсанг, Холиқни ҳам унутма!
 Дунёни яхши кўрсанг, охиратни ҳам унутма!

557. Жирканч нутфадан яралганмиз, аслимиз эса лойдандир!
 Кийганимизнинг энг олий навлиси (ипак) қуртдандир.

Таомларимизнинг энг ширини (асалари) ҳашаротдандир!
Ётар жойимиз ер остидаги чуқурчадир!
Шундай экан, такаббурликка не ҳожат?!

558. Кўпинча Қуръондан узоқлашиб кетамиз-да, «Нима учун қалбларимиз ҳеч бир сабабсиз сиқилмоқда?!» деб сўраб қўямиз.

559. Маҳол иш – Аллоҳ сен учун тақдирга ёзмаган нарсадир.
У сен ожиз қолган нарса эмас!

560. (Қабр ичидан туриб олинган) мана бу сураат мени даҳшатга солди:

«Ҳар бир жон ўлимни тотувчидир. Сўнгра Бизгагина қайтарилурсиз» (Анкабут сураси, 57-оят).

Аллоҳим! Бизларга яхши хотима насиб қил!

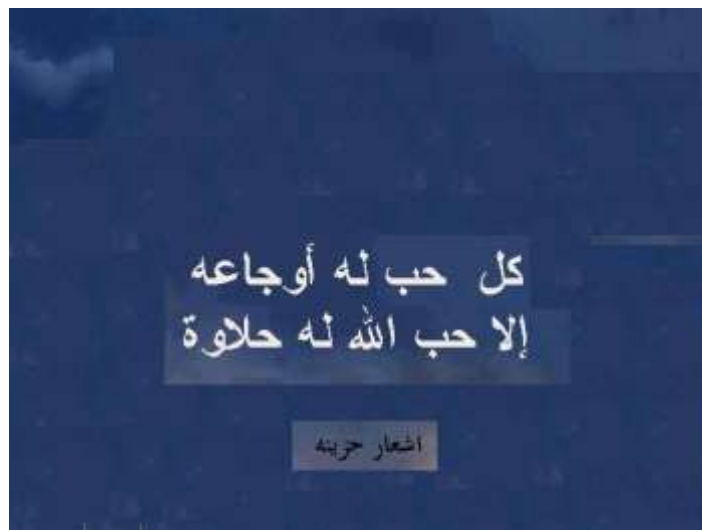

561. Ҳар бир китоб жузъий камчиликлар учун узр айтиш билан бошланади! Фақат Қуръони Каримгина «Бу Китобда шакшубҳа йўқ!» деган сўзлар билан бошланади.

562. Маҳзун бўлма, деб айтмайман. Шод-хуррам, кулиб яша, деб ҳам айтмайман. Лекин билиб қўй: бу икки туйғуга ҳукмронлик қилишнинг имкони йўқ. Шунинг учун сизларга Аллоҳ таолонинг қуйидаги сўзини эслатаман, холос:

«Огоҳ бўлингизким, Аллоҳни зикр қилиш билан қалблар ором олур» (Раъд сураси, 28-оят).

563. Ҳар бир муҳаббатнинг азоб-уқубати бор. Фақат Аллоҳга бўлган муҳаббатдагина ҳаловат ва роҳат бор!

564. Мен ўз ниятимга кўра гапираман, лекин бошқалар ўзининг ниятига кўра шарҳлайди!

565. Қоронғи тушмасидан аввал кундузни мактаб қўйма!
Бир ишнинг ниҳоясини кўрмай туриб ҳукм чиқариб қўйма!

566. Ишонч шишага ўхшайди. Сингач, асло аввалги ҳолига қайтмайди, гарчи уни таъмирлашга уринсанг ҳам...

567. Ҳақиқий айрилик сафар эмас, муҳаббат ҳижрони ҳам эмас, ота-она ёки ака-укаларнинг айрилиғи ҳам эмас, дўстлардан ажраб қолиш ҳам эмас. Ҳатто ўлим ҳам чинакам айрилик эмас, чунки биз охирабда тўпланамиз.

Ҳақиқий айрилик – биримиз жаннатда, биримиз дўзахда бўлишимиздир!

Роббим! Барчамизни жаннат аҳлидан қилгин!

568. Ростгўйликнинг шундай бир хиди борки, у бурун билан эмас, қалблар билан ҳис қилинади!

569. Яхшилиқни унинг аҳли бўлганларга ҳам, аҳли бўлмаганлар орасида қилавер. Агар аҳлига дуч келиб қолсанг, демак, ўша унинг аҳлидир. Бордию тўқнаш келмасанг, демак, сен ўзинг унинг аҳлисан!

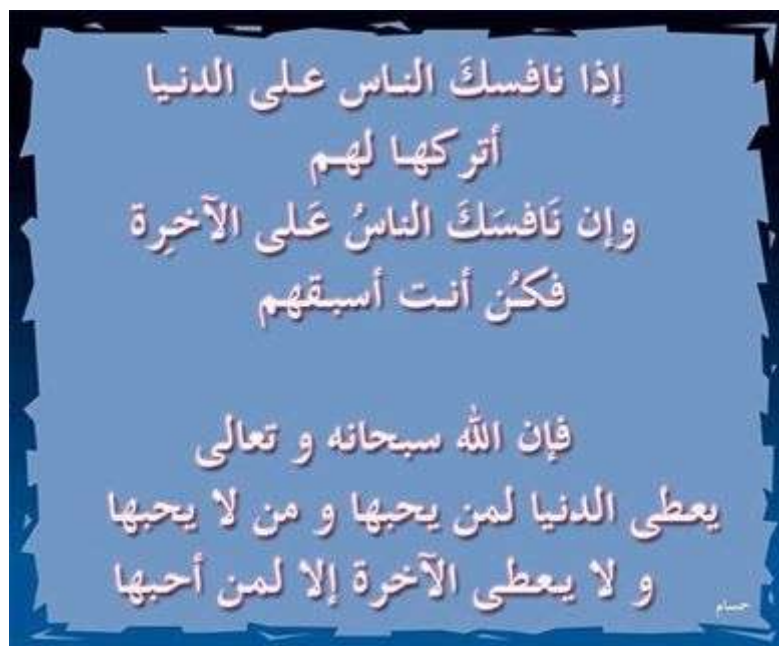

570. Тунда таҳажжуд намозига туришга, кундузи нафл рўза тутишга қурбинг етмай қолса, билиб қўй, хатоларинг сенга чанг солиб, муваффақиятсизликка юз тутибсан!»

Фузайл ибн Иёз раҳимаҳуллоҳ сўзларидан.

571. Ер гуноҳлар сабабли торайиб кетур,
Осмон истиғфор сабабли кенгайиб кетур...

572. Агар одамлар сен билан шу дунёда рақобат қилиб, беллашса, дунёни уларга қолдир!

Агар одамлар сен билан охираат хусусида рақобат қилиб, беллашса, уларнинг энг кўп беллашувчиси бўл. Зеро, Аллоҳ дунёни яхши кўрган ва яхши кўрмаганларига ҳам бераверади, аммо охираатни эса фақат яхши кўрганларига беради.

573. Ҳаётимдаги йўқотган нарсаларимнинг барчасини уларни йўқотиб қўйишдан кўрққаним учун йўқотдим.

574. Қалбингни ҳасад билан куйдирма, нафрат ва гинахонлик билан ўлдирма, ғазаб ва кин билан касал қилма!
Покиза қалб ва соғлом фикр ила яша!
Халойиқни Яратувчига қўйиб бер!

575. Бир одам ўзи қилмайдиган ишни сенга насиҳат қилса, ҳайрон бўлма. Балки у ўзи қила олмаган ишдаги яхшилиқни сенга илинаётгандир.

576. Шахсиятингни икки нарса белгилаб беради:

- Ҳеч нарсанг йўқлигидаги сабринг.
- Ҳамма нарсанг борлигидаги тасарруфинг.

577. Бир ҳақим зотдан: «Осмон нима учун мусаффо?» деб сўрашди. «Чунки у ерда башарият яшамайди», деди у табассум билан.

578. Аллоҳ сен учун тақсим қилиб қўйган нарсага рози бўл, шунда ўзинг билмаган ҳолда энг бой одам бўласан.

ليس كل من ظهر بلوتك و لباسك
هو صديق... قد يكون عدوا

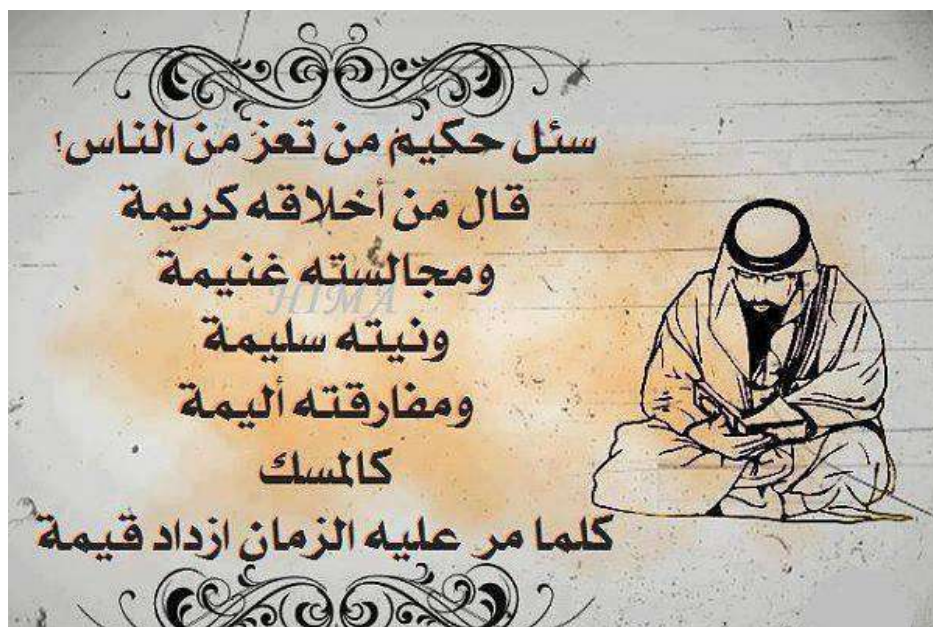
579. Ранги ва кийими сен билан бир хил кўринган ҳар бир киши ҳам дўст бўлавермайди. У душман бўлиши ҳам мумкин...

580. Шак-шубҳа хавфли дард бўлиб, юракдаги жасоратни барбод қилади, қалблардаги муҳаббатни ўлдиради ва кўзлардаги иймон нурина ўчиради.

581. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:
«Барака овқатнинг ўртасига тушади. Демак, унинг атрофидан
енглар, ўртасидан еманглар», деб айтдилар.
Имом Термизий ривоят қилган.

582. Бир ҳаким зотдан: «Қандай одамларни қадрлайсиз?» деб сўрашди. У шундай деди: «Ахлоқи олижаноб, суҳбати ғанимат, нияти соғлом, ажралиш кулфат бўлган одамларни. Бундай одам

мушки анбарга ўхшайди, вақт ўтган сари кадр-қиммати ошаверади».

583. Аллоҳнинг ёпилмас эшиги очик турганида, одамларнинг эшикларига эҳтиёжим йўк!

584. Кўз ёшини кулгига айлантириб юбориш шу қадар бебаҳо нарсаки, уни ҳеч нарсага тенглаштириб бўлмайди.

585. Бир киши: «Аёллар пойабзалга ўхшайди. Ўзингга муносибини топсанг, алмаштириб олаверасан», деди. Ёнидагилар ўша ерда ўтирган бир ҳаким зотдан: «Бу гапга нима дейсиз?» дейишди. Шунда ҳаким зот: «Бу кишининг сўзи тўғри. Ўзини оёқ деб билган киши аёл кишини пойабзал ҳисоблайди. Аммо ўзини шоҳ деб билган киши учун аёл киши тождир. Бу кишини маломат

қилманглар, лекин унга ўзини ким деб билаётганини билдириб қўйинглар», деди.

586. Эркаклар ҳар доим ёдида сақлайдиган беш нарса бор:

- «Эркаклар аёлларга раҳбардир».
- «Ўзингизга ёққан аёллардан иккитами, учтами, тўрттами, никоҳлаб олинг».
- «Сиз – хотинларнинг ҳийлангиз жуда зўрдир».
- «Бир ўғил учун икки қиз улуши баробарида мерос беришни амр қилур».
- «Аёлларнинг ақли ва дини ноқис».

Эркаклар унутиб қўядиган беш нарса бор:

- «Яхшиларингиз – аҳли аёлига яхши бўлганларингиздир».
- «Нозик ва заифларга мулойим бўлинглар».
- «Аёлларга яхши муомалада бўлинглар».
- «Аёлларни олижаноб киши ҳурмат қилади. Уларни пасткаш киши хорлайди».
- «Хушхабар беринглар, нафрат қилдирманглар. Ҳар қанча уринсангиз ҳам, хотинлар ўртасида адолатли бўла олмайсизлар».

587. Садоқат дегани дўстинг билан узоқ вақт бирга қолиш эмас. Ҳақиқий садоқат – масофа узун ёки қисқа бўлишига қарамасдан, аҳдингда туришингдир.

588. Барча халқлар таржимасиз ҳам тушунаверадиган ягона тил табассумдир.

589. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:
«Ҳар бир диннинг хулқи бор. Ислоннинг хулқи ҳаёдир»,
дедилар.

Ибн Можа ривоят қилган.

590. Бировларнинг пасткашлигини кўтариш учун ҳар бир инсоннинг чегараланган тоқати бор.

591. Кўздан оқувчи ёш томчиси шундай бир фарёдки, уни фақат Аллохдан бошқа ҳеч ким эшитмайди.

592. Инсоннинг инсон билан бўлган муносабати машинанинг машина билан бўлган муносабатига ўхшайди. Агар ўзинг билан одамлар орасида кифоя қилгудек масофа қолдирмасанг, тўқнашув кўп содир бўлади.

593. Ким қалбини Аллоҳнинг зикри билан намлаб юрса, ҳаёт қурғоқчилигида ташна бўлмайди:

«Астағфируллоҳаллазий лаа илааха илла ҳувал ҳаййул қоййум ва атубу илайҳ».

Маъноси: Ҳай ва Қоййум сифатли Аллоҳдан бошқа илоҳ йўқдир, мен У Зотга истиғфор айтиб, тавба қиламан.

594. Инсон ўзи тирик бўла туриб, кўнглидаги орзулари ўлик бўлса, ҳақиқий фожиа ана шудир.

الدُّنْيَا رَخِيصَةٌ جَدًّا !
 قَدْ يَمْلِكُهَا ..
 غَنِيٌّ ، فَقِيرٌ ، مَلِكٌ ، وَزِيرٌ ،
 وَلَكِنَّ الْجَنَّةَ غَالِيَةٌ ،
 إِنْ لَمْ تَمْتَلِكْهَا
 بِصَالِحِ عَمَلِكَ ،
 فَلَنْ تَمْتَلِكَهَا
 بِمَالِكَ ، وَذَهَبِكَ

595. Мол-дунё жуда арзон. Уни бой ҳам, камбағал ҳам, шоҳ ҳам, вазир ҳам қўлга киритаверади. Лекин жаннат жуда қиммат. Унга солиҳ амалинг билан эришмасанг, молинг ва тилланг билан эриша олмайсан.

596. Абу Бакр розияллоҳу анху айтдилар:
 «Уч нарсага уч нарса билан эришиб бўлмайди: бойликка орзу билан, ёшликка пардоз билан, соғликка дори-дармон билан».

597. Ушбу уч нарсага ишончинг комил бўлсин:

– Ҳеч ким сенга Роббингдан кўра меҳрибон бўла олмайди.

– Ҳеч ким сенинг ғам-ташвишларингни Роббингчалик билмайди.

– Роббингдан бошқа ҳеч ким сендан зарарни бартараф қила олмайди.

Шундай экан, Аллоҳдан ёрдам сўраб, Унинг Ўзига талпингин. Шунда ҳамма нарса ўйлаганингдан ҳам афзал бўлади.

598. Хайрли ишга бел боғлаб, унга киришиш жасурларнинг йўли, сабр эса мардларнинг сифатидир.

599. Донишманд деди:

«Ғазабга мойиллик гўдакларнинг ахлоқидир. Қўлдан кетган нарса учун «дод-вой» қилиш хотинларнинг ахлоқидир».

600. Бало-офатларга йўлиқишимиз гуноҳлардан тўхтаб, ўзимизни ўнглаб олишимиз учундир.

601. Уч нарса уч нарсага сабаб бўлади:

- Фаолликдан бойликка;
- Дангасаликдан камбағалликка;
- Очкўзликдан касалликка.

602. Садоқат – буюк шарафдир. Бирок у вафонинг маъносини биладиган одамларга мухтождир. Манфаат кўзлайдиганларга эмас!

603. Қалбинг Аллоҳга муҳаббат билан тўлиб-тошса, одамларнинг қалби сенга муҳаббат билан тўлиб-тошади. Роббим, қалбимни муҳаббатинг билан бойитгин!

604. Тоат – қўрғон, қаноат – иззатдир.

605. Озгина муддат Қуръон тинглаш кайфиятингизнинг энг яхши ҳолатга кўтаради.

قال الحكيم :
من حزم الإنسان أن لا يخادع أحدًا
و من كمال عقله أن لا يخدعه أحد

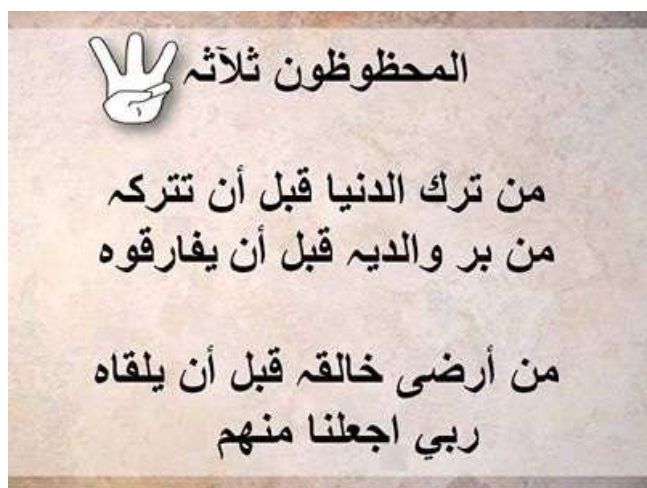

606. Донишмандлардан бири айтди:
«Инсоннинг ҳеч кимни алдамаслиги унинг ҳушёрлигидан,
ҳеч кимга алданмаслиги эса ақлининг комиллигидандир».

607. Ўтмиш – маҳорат, юксак тажриба ва синовдан ўтган нарсалардир. Инсон уларсиз зулматга шўнғийди.

608. Насибадорлар учтадир:

- Дунё уни тарк қилмай туриб дунёни тарк қилган киши;
  - Ота-онасидан айрилмай туриб уларга яхшилик қилиб қолган киши.
  - Холиқига йўлиқмай туриб У Зотни рози қила олган киши.
- Роббим, бизларни ана шулардан қилгин!

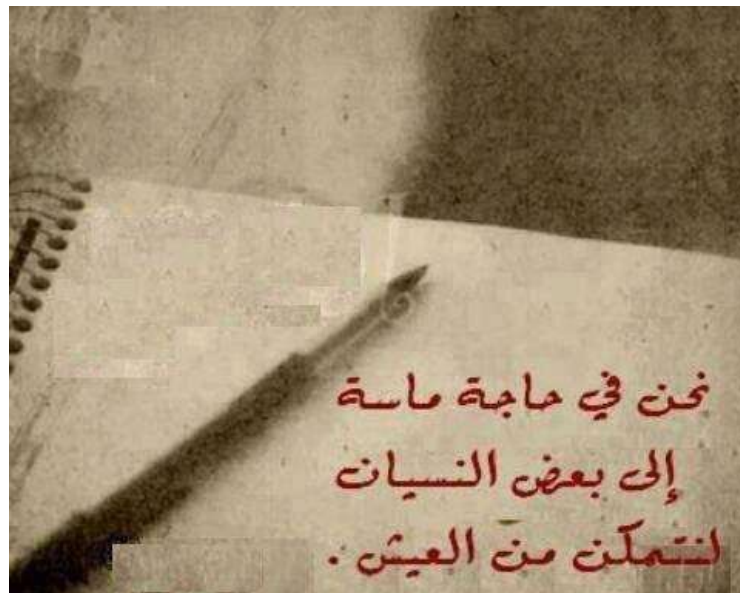
609. Ғазаб келганда оғир бўлишинг, (бахтни) ҳис қилмасанг-да, ўзингни бахтиёр кўрсата олишинг, йиғламоқчи бўла туриб, табассум қилишинг, қалбинг азобда бўлса ҳам бошқаларга эътиборли бўлишинг ҳақиқий кучли инсон эканингни исботидир.

610. Сен ҳақингда бўлмағур гапларни айтишади, лекин ёнингда ўтиришса, муҳаббат изҳор қилишади, юзингга кулиб қарашади. Ана ўшалар энг жирканч одамлардир.

611. Қалбларнинг шифоси Қуръон қироатидир.

612. Ҳаётни мустаҳкамлаб, давом эттириш учун баъзи нарсаларни унутишга ғоятда муҳтожмиз!

613. «Наҳотки, сизларни яратишимиз беҳуда бўлган деб, Бизга қайтарилмассиз деб ҳисобласангиз?!» (Муъминун сураси, 115-оят)

614. Бир кун келиб ҳақиқат сенга азоб бермаслиги учун ўзингни одамлар қалбидаги юқори мартабага кўтариб юборма! Сен сабабли ўзларини қурбон қилишларини ҳам кутма! Тўқнашиб кетмаслик учун барча кишилардан кутган нарсангинг даражасини пасайтир.

615. Агар тўда аъзолари бирлашса, шер оч ҳолида ухлайди.

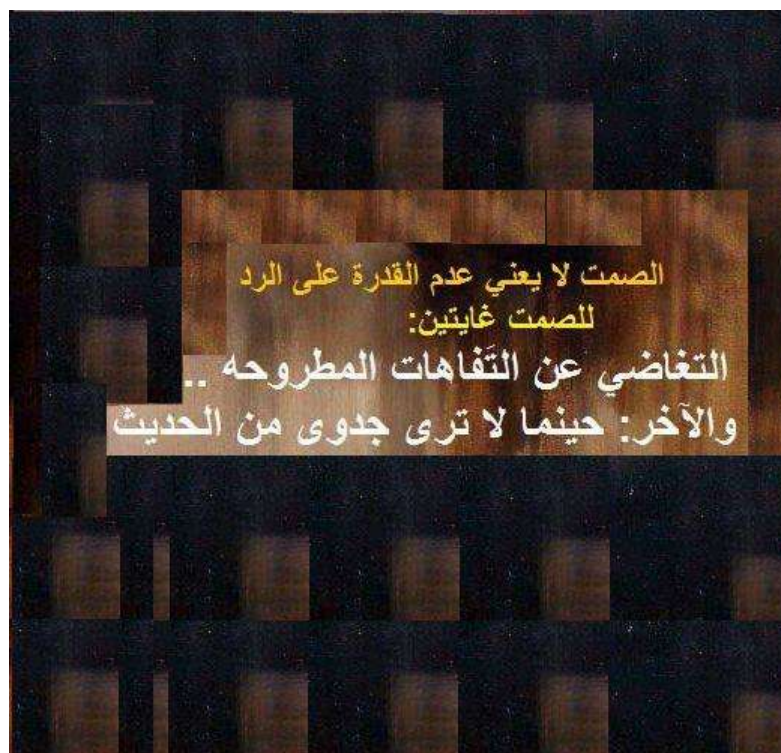
616. Биз билан муомала қилаётган кишиларнинг зийрак ақлларига муҳтож эмасмиз. Балки уларнинг мусаффо қалбларига муҳтожмиз.

أسوأ الناس خلقاً من إذا
غضب منك، أنكروا فضلك،
أفشى سرك، جدد
عشرتك، وقال عنك ما
ليس فيك

617. Одамларнинг энг ахлоқсизи шуки, сендан ғазабланса, фазилатингни инкор қилади, сирингни фош қилади ва дўстлигингни рад қилиб, сенда йўқ нарсаларни гапиради.

618. Аллоҳим! Ҳабибинг Муҳаммад алайҳиссаломнинг уйларида рукуъ ва сажда қилишни насиб қил!

619. Сукут жавоб беришнинг имкони йўқ дегани эмас. Сукутнинг икки мақсади бор:

- Майда-чуйда нарсаларга эътибор бермаслик;
- Гапиришдан фойда йўқ эканини ҳис қилиш.

620. Аллоҳ таоло: «Қуръонни тадаббур қилиб кўрмайдиларми? Ёки қалбларида қулфлар борми?» деган (Муҳаммад сураси, 24-оят).

Қалбинг қулфларини оч!

(Изоҳ: Ҳар бир оятни, ҳар бир сўзни чуқур тушунишга ҳаракат қилиш Қуръонни тадаббур қилишдир. Шунда парда кўтарилади, ҳамма нарса равшанлашади, қалб ҳаловат топади, виждон мусаффо бўлади. Қалбларда қулф бўлса, у ҳолда ҳамма нарса беркдир. Бундай қалбга ҳеч нарса, жумладан, Қуръон нури ҳам кирмайди.)

621. Бир ёш бола: «Менда сизга аталган катта маблағ бор», деса, унинг мавқеи ва даражасидан келиб чиқиб, «Ўн сўм берса керак», деб ўйлайсиз.

Агар банк мудир: «Менда сизга аталган катта маблағ бор», деса, унинг мавқеи ва даражасидан келиб чиқиб, «Миллион сўм берса керак», деб ўйлайсиз.

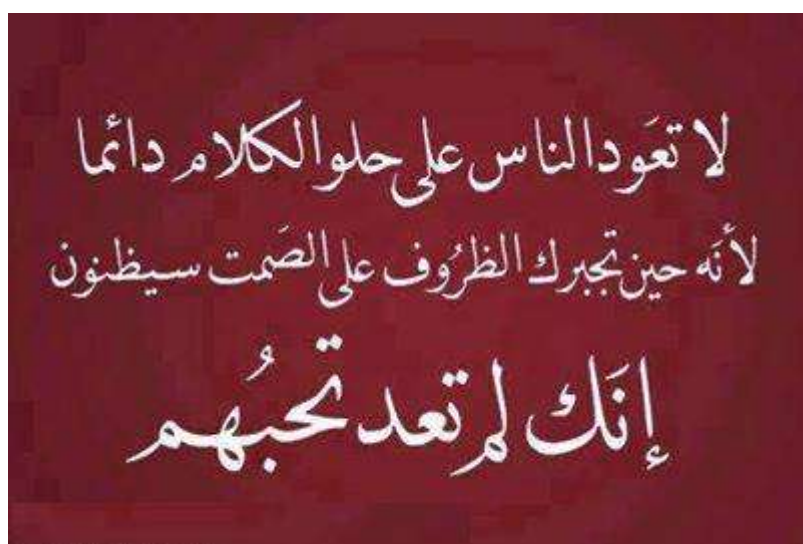
Агар подшоҳ: «Менда сизга аталган катта маблағ бор», деса, унинг мавқеи ва даражасидан келиб чиқиб, «Миллиард сўм берса керак», деб ўйлайсиз.

Шундай экан, оламларнинг Робби Аллоҳ азза ва жалланинг «Солиҳ бандаларим учун жаннатда кўз кўриб, қулоқ эшитмаган, инсон қалби ҳис қилмаган нарсаларни тайёрлаб қўйдим», деган сўзини ўқиб, нима деб ўйлаяпсиз?

622. Камбағаллик, хунуклик айб эмас, чунки бунга унинг ҳеч қандай дахли йўқ. Лекин бузуқ тил ва ёмон ахлоқ айбдир.

623. Одамларга доим ширин гапириб, уларни бунга ўргатиб қўйма. Чунки вазият жим туришингни тақозо этиб қолса, «Бизни ёқтирмай қолибди», деб гумон қилишади.

624. Муаммолар қанчалик катта бўлмасин, сабр қилавер. Мўъжиза сониялар ичида юз беради, йиллар мобайнида эмас.

625. Аллоҳим! Борар жойимизни кенглиги осмонлару ерча бўлган, тақводорлар учун тайёрлаб қўйилган жаннатдан қилгин.

626. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Қиёмат куни банданинг энг аввал ҳисоб қилинадиган нарсаси намоздир. Агар намози яроқли бўлса, бошқа амали ҳам яроқли бўлади. Агар намози яроқсиз бўлса, бошқа амали ҳам яроқсиз бўлади», дедилар.

Табароний ва Ҳоким ривоят қилишган.

627. Аста-секин бўлса ҳам олдинга юравераман, асло ортга қараб юрмайман.

Роббим, мукамал йўлдан юришимда ёрдам бер!

628. Бир нарсанинг амалга ошишини безовталиқ билан кутма!
Қазои қадарда ҳар бир нарсанинг вақти-соати ёзиб қўйилган.

629. Яхшиликларни фақат Аллоҳнинг Ўзидангина кутгин!

630. Аллоҳим, Сендан рад этилмайдиган дуо, ҳисоб-китоб қилинмайдиган ризқ ва ёпиб қўйилмайдиган жаннат эшигини сўрайман.

631. Аллоҳим! Бизга шундай бир тавба насиб қилгинки, ундан кейин гуноҳ ва маъсиятга қайтмайлик.

Аллоҳим, омийн!

632. Кечанг зое бўлган бўлса, олдингда бугун бор.

Аммо бугун ҳам жўнашга шай турибди. Бирок, олдинда эртанги кун ҳам бор. Бинобарин, кечаги кунга хафа бўлма, у барибир қайтиб келмайди. Бугунги кунингга ҳам афсусланма, у барибир жўнаб кетади.

633. Иблис айтди: «Одамзотни гуноҳлар билан ҳалок қилган эдим, у мени истиғфор билан ҳалок қилди».

634. Китоб жонсиз варақлар тўплами эмас, токчаларда яшаётган ақлдир.

635. Аёллар очик-сочик юришдан ўраниш томон қадам ташлагани сари Аллоҳ уларни эркакларнинг кўзига шунчалик гўзал қилиб кўрсатаверишини билишса эди...

636. Аллоҳим! Сенга сажда қила туриб, фикрим Сендан бошқага чалғигани учун мени кечиргин!

637. Роббим! Агар дуоимнинг ижобатини бирор гуноҳим тўсиб турган бўлса, уни мағфират қил!

أحببتَه دون أن أراه
إنه حبيبي وشفيعي

صلى الله عليه وسلم

638. Ҳабибим ва шафоатчим Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламни кўрмай туриб, у зотга муҳаббат қилдим.

639. Воқелик ва чиройли нарсалар орасида бир йўл борки, у сабр деб номланади.

640. Тўғри, бирор кишини ёқтирмасликка ҳаққинг бор. Лекин ёқтирмаган кишининг обрўсини булғашга ҳаққинг йўқ!

641. Эй Робб! Эй Вадуд, эй Вадуд, Эй Вадуд, Эй Вадуд, эй улуғ Арш эгаси, эй хоҳлаганини бажарувчи Зот! Ҳар юрак уриши ва кўз очиб-ёпилиши баробарида кушойиш, кутулиш, афв, омонлик ва иймонни насиб қил!

642. Аллоҳим, бизни бу дунё ҳаётида саъй-ҳаракатлари ботил бўлса-да, яхши иш қияпман, деб ҳисоблайдиганлар қаторидан қилиб қўйма!

643. Гўзал сабр қила оладиган инсон бошқа ҳар қандай ишни ҳам гўзал шаклда рўёбга чиқара олади.

644. Ҳаётдаги кулгили уч босқич:

1. Ўсмирлик....

Вақтинг бор, куч-қувватинг бор, лекин қўлингда маблағ йўқ.

2. Етуклик...

Маблағинг бор, куч-қувватинг бор, лекин вақт йўқ.

3. Қарилик...

Маблағ ҳам бор, вақт ҳам бор, лекин куч-қувватинг йўқ.

645. Абу Саъид ал-Худрий розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам то муъаввизатайни, (яъни «қул аъзузу бироббил фалақ» ва «қул аъзузу бироббиннас» суралари) нозил бўлгунча жин ва инсоннинг кўзи тегишидан паноҳ сўраб юрардилар. Бу иккиси нозил бўлгач, уларни маҳкам ушлаб, қолганини тарк қилдилар».

Термизий ривоят қилган.

646. Нуриг зиё таратиши учун бошқаларнинг нурини ўчириш шарт эмас! Яхши амалинг одамлар баҳраманд бўладиган ёқимли бир ифодир.

647. Ёмғир томчилари тошни ҳам тешиб юборади: қўполлик билан эмас, балки майин ва такрор-такрор ёғиш билан.

648. Ҳисоб куни хусусидаги аксар фикрлар мени даҳшатга солади.

Ота-онангни қанчалик яхши кўрсанг ҳам, ҳасанотларингни уларга ҳадя қила олмайсан. Лекин ғийбат қилган кишингни қанчалик ёмон кўрсанг ҳам, ҳасанотларингни унга улашиб юборасан.

649. Жим ўтирганигда сени аблах деб гумон қилишлари гапириб қўйганигда ўша гумонлар ҳақиқатга айланганидан яхшидир.

650. Аллоҳим! Динимда, танимда, молимда ва аҳлимда балога гирифтор қилиб қўйма!

جاء رجل إلى الإمام
الشافعي فقال له
فلان يذكرك بسوء .. فأجابه
الشافعي :
إذا صدقت فأنت نمام ...
و إذا كذبت فأنت فاسق
فخجل و انصرف

651. Бир киши имом Шофеъийнинг ҳузурларига келиб, «Фалон киши сизни ёмонлади», деди. Шунда имом Шофеъий: «Рост гапирган бўлсанг, чақимчи экансан. Ёлғон гапирган бўлсанг, фосиқ экансан», дедилар. У киши хижолат чекиб, жўнаб кетди.

652. Ҳаётингда икки нарсани – ишонч ва ваъдани зинҳор синдириб қўйма. Синдирсанг, улардан садо чиқмайди, лекин кўплаб ғам-андухларни келиб чиқади.

653. Кўп гап ақлинг заифлигини кўрсатади.

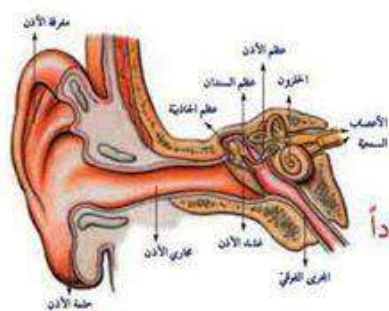
654. Микдом ибн Маъдикариб розияллоҳу анхудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Ҳеч ким қўл меҳнати билан топиб еганидан яхши таом еган эмас. Аллоҳнинг набийси Довуд алайҳиссалом қўл меҳнати билан кун кўрар эди», дедилар».

Имом Бухорий «Саҳиҳ»да ривоят қилган.

الاعجاز العلمي في القرآن

يقول الله تعالى في سورة الكهف

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فَصَّرْنَا عَلَى آذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا

صدق الله العظيم

ياكد جميع العلماء ان الاذن هو الشيء الوحيد الذي يظل يعمل في جسم الانسان ليربطه
بالعالم الخارجى وهو نائم

وتجد في الآية ان الله اختص الاذن وقال صرنا على اذانهم وذلك ليعدهم عن مؤثرات
العالم الخارجى ليناموا 309 سنة في الكهف

" الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا "

Bassem Salafi

655. Қуръондаги илмий мўъжиза:

Аллоҳ таоло Каҳф сурасида: «Каҳфда (ғорда) уларнинг қулоқларига бир неча йиллар (парда) урдик», деган.

Уламоларнинг таъкидлашича, инсон ухлаганда уни ташқи оламга боғлаб турадиган бирдан-бир аъзо қулоқдир. Ғор соҳиблари ғорда 309 йил ухлаб, ташқи дунё таъсирларидан узилишлари учун Аллоҳ таоло уларнинг қулоқларига парда уриб қўйган экан.

«Ўз бандасига Китоб нозил қилган ва унда ҳеч бир эгрилик қилмаган Аллоҳга ҳамд бўлсин» (Каҳф сураси, 1-оят).

656. «Батаҳқиқ, мўминлар нажот топдилар.

Улар намозларида хушуъ қилувчилардир.

Улар беҳуда нарсалардан юз ўгирувчилардир.

Улар закотни адо қилувчилардир.

Улар фаржларини сақловчилардир.

Жуфти ҳалоллари ва қўлларида мулк бўлганлар бундан мустасно. Албатта, улар маломат қилинувчи эмаслар... Ким ана шундан бошқани талаб қилса, ана ўшалар тажовузкорлардир.

Улар омонатларига ва аҳдларига риоя қилгувчилардир.

Улар намозларини муҳофаза қилувчилардир.

Ана ўшалар ворис бўлувчилардир.

Улар Фирдавсни мерос олурлар, улар унда мангу қолувчилардир» (Муъминун сураси, 1-11-оятлар).

657. Бировнинг ахлоқини билмоқчи бўлсанг, уни ғазабланган пайтида кўр.

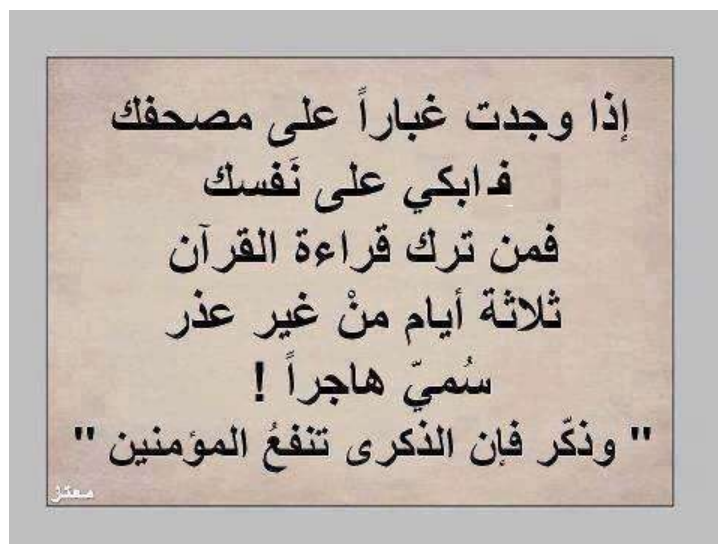
Бировнинг ривожланаётганини кўрмоқчи бўлсанг, ўзига ёмонлик қилганларга муомаласини кўр.

Бировнинг ақлини билмоқчи бўлсанг, унинг фикрига қарши чиқадиганлар билан мулоқотини кўр!

658. «Роббим, мени ва зурриётларимни намозни тўқис адо этадиганлардан қилгин. Эй Роббимиз, дуони қабул этгин!».

(Иброҳим сураси, 40-оят)

659. Қуръон китобингнинг устида чанг кўрсанг, аҳволингга йиғлагин. Ким уч кун Қуръон тиловатини узрсиз тарк қилса, ҳожир (узоқлашган) деб аталади.

«Ва эслат. Албатта, эслатиш мўминларга манфаат берур».

660. Нифоқ кудуғига йиқилмаслик учун муомалага жуда зеб бериб юборма!

Сурбетлик ботқоғига ботиб қолмаслик учун бор гапни айтаверма!

أروع ما في
السجود
أنك تهمس
في أذن الأرض
فيسمعك
من في السماء

661. Саждадаги энг ажойиб нарса шуки, бунда сен ернинг қулоғига пичирлайсан, аммо буни юқоридаги Зот эшитади.

" قال الامام حسن البصرى
إن لأهل التقوى علامات يعرفون بها :
صدق الحديث .
ووفاء بالعهد .
وصلية الرحم .
ورحمة الضعفاء .
وقلة المباهاة للناس .
وحسن الخلق .
وسعة الخلق فيما يقرب إلى الله .
اللهم اجعلنا من أهل التقوى
يا رب العالمين "

662. Имом Ҳасан Басрий дедилар:

«Такводорларни қуйидаги аломатлардан таниб олиш мумкин:

– Рост сўзлаш.

– Аҳдга вафо қилиш.

– Қариндошларга силаи раҳм қилиш.

– Заиф ва бечораларга раҳмдил бўлиш.

– Одамлар учун кам мақтаниш.

– Гўзал ахлоқ.

– Аллоҳга яқинлаштирувчи нарсаларда халойиқнинг олийжаноби.

Эй оламларнинг Робби! Бизларни тақво аҳлидан қил!

663. Ҳаётдаги аксар муаммоларимизнинг сабаби иккита:

– Ўйламай иш қиламиз.

– Ўйлайверамиз, лекин иш қилмаймиз.

664. Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилинади:
«Набий соллаллоху алайҳи васаллам: «Илмни ўрганган, лекин
уни айтмайдиган киши худди хазина йиққан, лекин уни
ишлатмаган кишига ўхшайди», дедилар».

(Табароний Абу Хурайрадан қилган ривояти)

665. Ташвишланиш ва хавотирланиш оёқсиз ўғридир,
тонналаб бахт-саодатни ўғирлаб олади.

666. Сабр – ўзи аччиқ, лекин лекин натижаси гўзал дори кабидир. Аллоҳим, бизга гўзал сабр ато қилгин!